

POLITIET
TROMS POLITIDISTRIKT

Oppsummering av samarbeidsaktørers erfaringer etter skredet i Tamokdalen jan. 2019

Bidragstere:

- Midt-Troms lensmannsdistrikt
- Forsvaret
- Norsk Folkehjelp
- Norges Røde Kors
- Norske Redningshunder
- Sivilforsvaret

In memoriam

Disa Bäckström

Mikael Sten

André Stenfors

Niklas Nyman

1. Innledning

1.1. Forord

Den 2. januar 2019 går et snøskred på ca. 1000 meters høyde i Blåbærfjellet i Tamokdalen i Troms. Fire skiturister omkommer i skredet

Skredet i Tamokdalen minner oss om hvor sårbare vi mennesker er i møte med naturen, og hvor vanskelig det kan være å operere i ugjestmilde omgivelser. Skredet gikk høyt til fjells, langt fra en by, og det var mørketid og dårlig vær. Da det tidlig ble klart at det dessverre ikke var mulig å redde liv, gikk aksjonen over i et vanskelig, men helhjerta søk etter antatt omkomne.

Redningsaksjonen og søket viser også hvordan ressursene finner hverandre. Flere organisasjoner har jobbet sammen på mange små hendelser, og vi klarte å jobbe sammen også i denne store hendelsen. Involvering, liaisonering og smidighet ga oss den felles situasjonsforståelsen vi har strevd etter på lokale, regionale og nasjonale øvelser. På mange områder er det drevet nybrottsarbeid som vi kan dra veksler på ved fremtidige aksjoner. Vi har utforsket mange veier til målet, noen mer vellykkede enn andre. Vi har prøvd forskjellig teknisk utstyr og erfart hvordan man best kan velge ut rett mannskap. Vi har sett hvilken kompetanse som ligger hos private, frivillige og offentlige organisasjoner, og vi har jobbet tett sammen. Kompleksiteten i skredet, med mye snø, kaldt klima og dårlig tilgjengelighet, gjorde at det tok 6 måneder og 8 dager før aksjonen kunne avsluttes. Men vi klarte å hente ut Mikael Sten, Disa Bäckström, André Stenfors og Niklas Nyman slik at familiene fikk en grav å gå til. Sett fra et samvirkeperspektiv er denne aksjonen vellykket. Vi har identifisert både forbedringspunkter og bevaringspunkter.

1.2. Evaluering av politiets innsats

Evaluering av politiinnsats skal ha et positivt, pedagogisk formål, nemlig å lære mest mulig av det som blir gjort. Evalueringen skal konsentrere seg om forhold som kan ha betydning for fremtidig oppgaveløsning.¹ Formålet med evalueringen er å få kunnskap om hvorvidt tiltakene som er satt i verk, faktisk virker etter sin hensikt. Evalueringen bør ha fokus på arbeidsprosessene, og holde en viss distanse til de umiddelbare, detaljerte erfaringene som skjer i tiltaksfasen.

Erfaringer og hovedfunn fra øvelser gir et godt grunnlag for ytterligere forbedring og utvikling av krisehåndteringsapparatet. Det er avgjørende at funn og læringspunkter følges opp gjennom en ledelsesforankret tiltaksplan².

¹ PBS I, kap. 15.3.

² Meld. St. nr. 10 (2016–2017) *Risiko i et trygt samfunn*, kapittel 12: Læring etter øvelser og hendelser, hvor Regjeringen vil innføre krav til oppfølging.

Det er allerede skrevet en devaluering med utgangspunkt i arbeidet i Innsatsleders kommandoplass (ILKO). Denne evalueringen tar med de andre aktørenes evaluering av egen og andres innsats. Det er mange nivåer og mange avdelinger og lag som har vært involvert i denne aksjonen, og det er ikke mulig å samle alle læringspunktene. Politiet har sendt ut forespørsel til alle aktører, og har fått svar fra alle unntatt én. Noen innspill er mer utfyllende enn andre, men nok til at vi kan skrive noe om det.

Evalueringen tar for seg hovedtrekkene i innsatsen, og vil heller ikke berøre absolutt alle punkter og alle innspill fra de involverte. Erfaringspunktene er lånt fra Politihøgskolens GAP-analyse.

2. Funn

2.1. Situasjonsbevissthet

- Samle og søke relevant informasjon. Hva er kritisk?
- Prioritere riktig og handle relevant ut fra tilgjengelig informasjon.
- Bruke informasjonen for å vurdere hvordan hendelsen vil utvikle seg.

Utspørringskortet gitt i "Nasjonal veileder for planverk og samvirke i redningstjenesten" er trukket fram som en suksessfaktor for å få mest mulig presis informasjon fra innringer.

En annen erfaring er at vi må sørge for å raskt bygge opp Innsatsleders Kommandoplass (ILKO). Dette vil raskere lette overgangen fra uoversiktlig og kaos til tydelig og styrt. En person som mottar ressursene etter hvert som de møter, veileder og håndterer kun disse ville gjort at det ble mere "ro i rekkene".

Et annet poeng som ble spilt inn var at manglende kart med logg og journal reduserer situasjonsbevissthet for alle. Dette ville avlastet IL for mange spørsmål. Både nyankomne og tilstedeværende deltakere kan da lettere briefes om nåværende situasjon. Det var også etterlyst en felles oppdatering hver morgen som ville ha gjort alt deltakende personell klar over dagens situasjon.

Det ble også savnet oppdatering fra ILKO under aksjonen, spesielt i tiden der de omkomne ble lokalisert og gravd ut. Det ble også savnet informasjon om aksjonen og plan for videre søk, samt skredkart. Den 18. januar ble det oppdaget et kart som er utarbeidet av NVE den 4. januar. Dette kartet ble mottatt fra et av mannskapene, men skal ha vært ukjent for IL og NK Fagleder skred.

Politiet har som læringspunkt at vi må ha en representant fra de frivillige i ILKO. Dette vil hjelpe de frivillige mannskapene til å få oversikt over situasjonen. Politiet ønsker i større grad at de frivillige strukturerer seg slik at de selv er i stand til å kommunisere ut i organisasjonene hva som er situasjonen. En liaison i ILKO kan sørge for dette. Politiet er for øvrig enig i at ILKO må være en robust struktur. Dette er noe vi har erfart både fra denne og

andre større hendelser det siste året, og vi har tatt grep for å hindre at dette skjer igjen. Dette handler om rester av en kultur der man skal "gjøre jobben selv", og det ligger langt inne å spørre om hjelp. Denne kulturen har eksistert både i patruljestyrken og på operasjonssentralen.

Et robust ILKO ville vært i stand til å levere de tjenester som her blir etterspurt. Som innsatsleder er man avhengig av å ha kapasitet og overskudd. Dette har man ikke hvis man også har ansvar for journalister, sperring, forpleining og kommunikasjon.

2.2. Situasjonsrapportering

- Bruke mal for situasjonsrapportering.
- Gi løpende og relevant orientering under en hendelse når det er behov for å utveksle beslutningsinformasjon til overordnet eller sideordnet nivå.
- Bruke visuelle hjelpemidler for å styrke rapporteringen.
- De ulike funksjonene rapporterer inn i statusmøtene.

Politiet leverer situasjonsrapporter oppover i systemet, helt opp til regjeringsnivå ved større hendelser. Vi har utarbeidet en mal for hvordan denne skal leveres. En god situasjonsrapport må bygge på gode og presise rapporter fra innsatsområdet. Det er derfor ønskelig at situasjonsrapportene leveres i samme mal som operasjonssentralen gir til Politidirektoratet.

Det er spilt inn et ønske fra en samarbeidende organisasjon at det fantes en felles kanal der alle involverte fikk den samme informasjonen. Dette fordi det ble opplevd at det oppsto noe forskjellig informasjonsdeling selv om dette ikke var hensikten.

Politiets kommentar til dette er at all informasjon til deltakende aktører ute på stedet skal komme fra samme kilde, nemlig ILKO. Det kan ikke aksepteres at den enkelte deltakende aktør deler informasjon som ikke er klarert med ILKO og operasjonssentralen.

2.3. Planlegging og risikovurdering

- Utarbeide og formidle rammer for planleggingen.
- Bruke planverket.
- Utarbeide planer for ulike scenarioer og handlingsalternativ.
- Utarbeide og gjennomføre risikovurdering – herunder dokumentasjon.

Politiet innkalte Røde Kors, Norsk Folkehjelp og Norske Redningshunder til felles planleggingsmøte allerede dagen etter skredet. Dette første møtet fant sted den 4. januar på politihuset, og det var flere møter utover dette i dagene fremover. Grunnet kompleksiteten, størrelsen og antall deltakere ønsket vi å involvere våre samarbeidspartnere. Dette føltes naturlig, samtidig som vi hadde i bakhodet at dette var ønsket fra de frivillige ved tidligere

hendelser. Formålet med involveringen var å få så mange gode innspill til oppdragsløsning som mulig, avklare taktikk og avstemme nivået på letemannskapene, jf. kulepunkt over.

Politiet anerkjenner kompetansen til de frivillige organisasjonene, og vi er helt avhengig av velvilligheten og innsatsen til disse. Politiet ser også kulturforskjellene i de ulike organisasjonene og forstår ønsket om å være i front på både oppdragsløsning og ledelse. Det kan derimot ikke være tvil om at det er politiet som leder rednings- og leteaksjoner³. Det er vi som sitter med beslutningsmyndigheten, og det er vi som til slutt velger oppdragsløsning, selvsagt basert på innspill fra våre dyktige frivillige. I dette tilfellet ble vi presentert et skriv fra den ene organisasjonen der de allerede hadde valgt ut en Fagleder Skred fra egen organisasjon. NK fagleder ble av disse utpekt til å være en fra den andre organisasjonen. Her blir politiet satt i en uønsket skvis. Vi ønsker å stå fritt til å velge Fagleder Skred. Det ideelle ville være å presentere oss med en liste over aktuelle fagledere. Så bruker vi disse ut fra hvem som er tilgjengelige. I denne hendelsen som strakk seg ut over tid ville det vært svært unaturlig, og ganske umulig, å binde seg fast til én fagleder.

En av organisasjonene reagerte på at planene forandret seg underveis, og at dette skjedde uten at de er informert. Dette var tidlig i aksjonen mens vi ventet på et bedre værvindu, før vi kom oss opp i fjellet med mannskaper på bakken.

Politiets kommentar til dette er at vi utnyttet tilgjengelige helikoptre og plutselig bedre værvindu. Å låse seg fast til en plan som sier at vi ikke skal avsøke fjellet før en viss dato er en dårlig plan dersom været snur seg til det bedre ut og vi ikke benytter oss av muligheten. Ting skjer raskt, og politiet er en organisasjon som er vant til å snu seg raskt og benytte seg av de mulighetene som gir seg.

Når det er sagt er det viktig å involvere alle aktører, og politiets har et ansvar for å informere når vi gjør endringer i planen. Det er uheldig at fagledere i de frivillige organisasjonene etter at den første omkomne er lokalisert og hentet ut ikke vet hva som er planen videre for videre søk. Da har vi ikke klart å oppnå målet vårt.

Det er også et ønske om at Fagleder Skred tas med tidlig i planleggingen er et felles ønske hos alle deltakende aktører. I likhet med politiet ønsker også de frivillige å ha egen representant i ILKO. Når alle med ansvar sitter i samme rom får man en bedre oversikt over hva som skjer, og dermed en bedre dokumentasjon av utviklingen underveis som igjen gir bedre styring.

Når det er sagt må ILKO fortsatt være en oversiktlig gruppe. Det kan ikke være for mange personer her. Politiet registrerer i dag en slags profesjonskamp mellom organisasjonene der det er noe motvilje for å la seg lede av en fra en annen organisasjon. Dersom de frivillige kunne velge ut én person som representerte dem alle, ville dette gjort strukturen mye tydeligere. Det er enklere å forholde seg til én leder enn tre-fire.

³ Politiloven § 27

Vi erfarte også at tross all planlegging og krav så var ikke alle hjelpemannskap i stand til å være i fjellet over natten. Vi opplevde at forsvaret måtte låne ut bekledning til de som var for dårlig rustet.

En av aktørene etterlyste en plancele i ILKO som gjør at struktur og metode blir tydeligere.

Politiets kommentar er at vi stilte som krav til de frivillige organisasjonene at mannskapene skulle ha utstyr til å klare seg en natt i fjellet. Tilbakemeldingen etter vi begynte aksjonen var at mannskapene saktens kunne overnatte, men ingen ville være i stand til å jobbe dagen etter. Intensjonen vår var at man også skulle være i stand til å jobbe, men dette ble ikke kommunisert ut godt nok. Læringspunkt her er at lederne for de frivillige må ha bedre utstyrssjekk på innsatsmannskapene, samt kjenne sine selekterte mannskaper godt nok til å vite at de er i stand til å jobbe selv etter en natt i snøhule. En av de frivillige organisasjonene hadde også dette som et eget punkt på sin evaluering.

Politiet v/ staben ser også at ILKO ble for sparsommelig bemannet, og tar selvkritikk for dette, jf. pkt. 2.1. Plancellen for innsatsleder befant seg på politihuset i form av stabsleddet vi kaller P3, og arbeidet som ble utført der inne var nok ikke like synlig for de som var ute i felt. Innsatsleder har tett dialog med denne plancellen.

De frivillige organisasjonene ønsker å bli involvert enda tidligere, allerede fra samme kveld som skredet gikk. Dette for å ta bort mye av usikkerheten blant de frivillige, om de ville bli utkalt eller ikke.

Politiet har forståelse for dette og tilstreber en så tidlig involvering som mulig. Vi anerkjenner den høye kompetansen til de frivillige mannskapene, og er avhengig av deres innspill for å lage en god plan. God internkommunikasjon og orden i egne rekker vil nok være et suksesskriterium for en organisasjon for å unngå rykter, spekulasjoner og usikkerhet.

Det er også viktig å få avklart tidlig hva for kapasiteter de enkelte kan stille med, så det ikke oppstår uklarheter hva man kan forvente. Det oppsto en uheldig situasjon da sivilforsvaret midt i aksjonen ikke lenger kunne stille med varmetelt og forpleining.

2.4. Beslutningstaking

- Innhente og bearbeide beslutningsinformasjon.
- Vurdere konsekvenser ved ulike handlingsalternativ.
- Treffe beslutninger på rett nivå og i samsvar med hendelsens utvikling.

Forsvaret fremhever den ubyråkratiske, lokale og godt forankrede beslutningstakingen. De ble hørt i sine faglige innspill. På forbedringssiden etterlyser de en tydeligere og sterkere ledelse som ved behov for tidskrisiske kapasiteter er i stand til å fatte beslutninger.

2.5. Kommando og kontroll

- Gi en intensjon for løsning av oppdraget. Intensjonen skal dokumenteres.
- Avklare ledelsesforhold og myndighet, og gi nødvendige fullmakter.
- Etablere kommunikasjonsplattformer for å sikre effektiv informasjonsflyt.

Det er etterlyst et mere robust ILKO. Dette er nevnt tidligere i rapporten, og politiet er enige i dette. Noe som er etterspurt er også egnet verktøy for ILKO (kart, logg, skisse, stridsjournal).

Politiet er ikke kjent med begrepet stridsjournal, her bør vi ha samtredning for å snakke samme språk og etablere felles forståelse. For øvrig er vi enig i det som er anført om ILKO, jf. pkt. 2.1.

2.6. Krisekommunikasjon

- Kommunisere rettidig informasjon til publikum.
- Oppdatere og koordinere informasjon med samvirkeaktører.
- Koordinere informasjon til media.
- Besørge rettidig og nødvendig intern kommunikasjon.

Politiet har evaluert egen innsats vedrørende kommunikasjon. Vi erfarte at operasjonssentral og innsatsleder fikk et voldsomt medietrykk på seg allerede ved første twittermelding. Stab for kommunikasjon kunne med fordel vært koplet inn tidligere.

Kommunikasjon og kontakt med pårørende ble vel ivaretatt av lensmannen i Midt-Troms og innsatsleder. Målet var at de skulle ha informasjon før media, noe som ble etterlevd.

Også samarbeidende etater ute i Tamokdalen bemerker det samme som politiet opplevde, nemlig at innsatsleder ble innledningsvis stående alene med media. Det ble tatt grep ved at han fikk bistand fra stab for kommunikasjon. I tillegg til at dette gjorde han sårbar for de øvrige oppgavene så var dette en hendelse som var av stor nyhetsinteresse, med stort trykk fra norsk, svenske og finske mediehus.

2.7. Etterretning

- Etablere en etterretnings-organisasjon med aktørkart.
- Innhente, bearbeide og formidle e-produkter iht. etterretningsdoktrinen (beslutningsstøtte).
- Avklare kommando/kontroll og samhandling med etterforskningsledelsen.
- Etablere kommunikasjonsplattformer for å sikre effektiv informasjonsflyt.
- Sikre god notoritet og monitoreringskapasitet på all registrert informasjon i gjeldende datasystemer.

Politiet brukte P2 i stab for etterretning og informasjonsdeling innad i politiet. Vi mangler en kommunikasjonsplattform for effektiv informasjonsflyt opp mot eksterne aktører.

De vi samarbeidet med var fornøyd med at det søkes bredt etter informasjon fra tilgjengelige kilder, så vi fikk kartlagt bevegelsene så tett opp til skredet som mulig. Politiet får også gode tilbakemeldinger for å være raske med å innhente etterretning /informasjon når dette ble etterspurt.

2.8. Samhandling

- Utarbeide og bruke aktørkart.
- Avklare roller, samhandlingsrutiner og kommandolinjer.
- Samhandle med rådgivere/liaisoner for å bidra til å etablere en felles situasjonsforståelse.
- Sørge for tilrettelagte lokaliteter og infrastruktur for rådgivere/liaisoner.

Det anbefales å utarbeide planverk og aktørkart som er tilgjengelig for alle involverte. Hyppige statusmøter, gjerne hver time, også oppe i fjellet er noe som bør la seg gjennomføre. Forsvaret trekker frem innsatsviljen til alle etater og organisasjoner.

Politiet er enig i at vi må bruke aktørkart. Vi må øve på samhandling, kjenne til hverandres ulike roller og ha planer og prinsipper klare for hvordan bygge opp et ILKO ved hendelser lik dette. Det er unødvendig og uprofesjonelt å finne opp kruttet hver gang man skal organisere en organisasjon som dette. Vi må vite hvem som kan innkvartere, bespise, hva man trenger av verktøy, struktur og personell. I de små oppdrag er vi godt trent og vet hva som kreves av oss, men i hendelser som dette har vi behov for øving og planer.

2.9. Notoritet

- Registrere informasjon og føre logg i «sanntid».
- Verdivurdere egenprodusert informasjon.
- Registrere og gjøre styringsinformasjon tilgjengelig. (Beslutninger, prioriteringer og fokusområder.)
- Sikre informasjon i systemene og bruke informasjonen og systemene effektivt (PO, Indicia, DocuLive, ivaretagelse av arkiveringsrutiner m.fl.).

Politiet førte egen logg i ILKO, i tillegg til vanlig loggføring i PO i operasjonssentralen. Staben hadde egne referenter som skrev ned beslutninger og prioriteringer. Vi erfarte at det manglet dokumentasjon på utførte søk. Det ble delvis dokumentert på håndtegnede oversikter, men burde vært gjort på digitale kart. Dette materialet kan også deles enklere, og bidra til økt situasjonsbevissthet. Norsk Radio- og Relæ Liga (NRRL) har trackere som kan brukes, der sporloggen kan deles live med hvem som måtte ønske å se kartet.

De andre aktørene nevner alle viktighetene av sporbarhet, hva er gjort hvor? Funnene til politiet samstemmer dermed med de øvrige organisasjonene.

2.10. Etablering og organisering av krisehåndteringsarbeidet på de ulike ledelsesnivåene

- Etablere et krisehåndteringsapparat med riktig kompetanse, kapasitet og responsevne.
- Etablere og etterleve anbefalt møtestruktur.
- Bruke audiovisuelle hjelpemidler, tavler og kommunikasjonsmidler på en hensiktsmessig og effektiv måte.
- Understøtter tilgjengelige fasiliteter, både fysiske og systemiske, behovet for samhandling?

Det vil alltid være en kaosfase tidlig i et oppdrag der strukturen er løs, underdimensjonert og utydelig. Det er alltid en prioritert oppgave å få kontroll over dette kaoset for å gjøre strukturen sterk og tydelig. Forventningene til at man kommer til dekket bord med én gang må derfor skruses ned. Det er medlemmene i ILKO som har til oppgave å bygge denne strukturen. Det er derfor viktig at disse får arbeidsro og mulighet til å få oversikt, lage seg en plan og få satt den ut i livet. Dette krever at øvrige mannskaper holder seg på sin venteplass, at ILKO har nok ressurser å spille på og at man gis handlingsrom.

Planleggingsgruppa, bestående av politiet og representanter for Røde Kors, Norsk Folkehjelp og Norske Redningshunder, ga tidlig premisser for hvem som kunne plukkes ut for å delta i søket etter de omkomne og hva de skulle være i stand til å utføre. Dette ble etterlevd til en viss grad, men det er kommentert lenger opp i denne rapporten. Også fasiliteter og behov for samhandling er tidligere kommentert.

3. Hovedfunn

1. Det er viktig å selektere mannskapet som skal jobbe under forhold lik skredet på Blåbærfjellet. Dette gjelder både bekledning, utstyr og evnen til å klare seg selv etter en natt i telt/snøhule. Hvem skal kvalitetssikre denne vurderingen? Skal den enkelte frivillige organisasjon plukke ut sine folk, eller skal politiet ta større styring?
2. Det forventes lojalitet til avgjørelser som blir tatt på alle nivåer. Det er viktig at den enkelte hundefører, frivillige og polititjenestemann kjenner sin plass i organisasjonen, og vet hvordan den virker.
3. For å få til pkt. 2 er det kritisk at man får bygd et solid Innsatsleders Kommandoplass (ILKO). Her er det viktig å involvere alle aktører, spesielt frivillige, i ILKO. Operasjonssentral og Stab må gi ILKO de ressurser de faktisk trenger.
4. Det er viktig å involvere de frivillige så tidlig som mulig i planleggingen.
5. De søkemetodene som var avgjørende i denne hendelsen var hund og S/M. Mange ulike og nye metoder er prøvd med varierende hell. Man må vite hvilke metoder som egner seg tidlig i søk, hvilke metoder vi ikke kan vente med, og hva som ikke fungerer under gitte omstendigheter (eks. Recco er uegnet i mineralrike fjell).
6. For ikke å havne på etterskudd med pkt. 5 er det viktig at det på forhånd gjøres et arbeid der man tar for seg aktuelle søkemetoder, lærer seg dens fordeler og ulemper, undersøker hvor kompatibel metoden er i kombinasjon med andre ting vi bruker i søk, eks. om snøradar kan festes på helikoptre. Det er viktig for politiet å være kritisk når man tar i mot henvendelser fra diverse firma som tilbyr sine tjenester.

4. Sluttord

Både de profesjonelle og de frivillige i Troms har gjennom mange oppdrag i all slags vær og vind opparbeidet seg solid og bred erfaring. Oppdrag som akkurat dette skjer ikke så ofte, men vi kan være sikker på at de kommer i fremtiden også. Vi er ikke mange her i "blålysfamilien", og de fleste kjenner til og har møtt hverandre før. Likevel er det behov for å vedlikeholde nivået og utvikle faget oss i mellom. Vi er faglig sterke, men kan bli utvikle oss. Vi innehar en høy standard, men må alltid strekke oss lengre. Vi samhandler bra, men har ennå et potensiale. Vi vet å ta vare på hverandre, men må aldri glemme å minne hverandre på det.

En aksjon som dette utvidet familien ytterligere. Vi jobbet tett med Forsvaret, sivile selskaper og naboer, og har erfart hvor viktig det er å snakke samme språk, forberede hverandre og sørge for at alle bli ivaretatt. Styrt øvingsaktivitet kan sørge for at vi når målet enda bedre og mer presist neste gang. Det er et arbeid på gang i politidistriktet for å samle all øvingsaktivitet, utarbeide planer for samtrening og dermed utnytte ressursene bedre. Mange

organisasjoner avholder fagkvelder, kurs og samlinger. Ved mulighet bør man tenke på å invitere samarbeidspartnere. Vi har av og til sosiale tilstelninger. En invitasjon er hyggelig i slike anledninger. Vi har godt av å møtes på andre settinger enn i kaos og blant lidende mennesker. Mange av oss er på jobb 24/7. Kjør innom hverandres arbeidsplasser. Lag lunsj og middag i lag. Kjøp en liten oppmerksomhet til julaften og påske. Sving bare innom og si hei.

Alt dette er med å bygge kultur, tilhørighet, tillit og kompetanse. Kultur kan ikke vedtas. Det må bygges av folk som virkelig VIL dette. Den bygges sten for sten, og må konstant vedlikeholdes. Så dersom vi ønsker å være i stand til å takle et tilsvarende scenario som Blåbærfjellet, er det bare å sette i gang å forberede seg. Nå!